

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՆԵՐՈՍՆԵՐԸ ԵՎ ՆՐԱՆՑ ՍԽՐԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Ք. Ա. III հազ. ծագեցին և մինչև մեր օրերը հասան շումերական էպիկական երգերը Գիլգամեշի մասին (շումերական կիսալեգենդար փրակալ): Դրանցում նկարագրված են Գիլգամեշի բարեկամությունը Էնկիդու վայրենի մարդու հետ, Գիլգամեշի հուսահատությունը իր բարեկամի մահից հետո, նրա ձգտումները և անմահության գաղտնիքի որոնման փորձերը, այցելությունը Ութ-Նապիշտի նախնուն, ով վերապրել էր ջրհեղեղից հետո և այլն: Մասնավորապես, հայրնի է Գիլգամեշի պայքարը երկնային ցուլի և նրա փանջալից թափառումներով առյուծի հետ:

Գիլգամեշի մասին լեգենդը փարածված է եղել խեթերի և հուրիթների, ինչպես նաև Պաղեստինում: Նավանաբար, փվյալ էպիկական պոեմի սյուժեն կամ հենց իր՝ հերոսի կերպարը փոխ է առնված առավել վաղ հին հայկական էպոսից, մասնավորապես՝ Նայկի և Բելի պայքարը: Այս միտքը հանգեցնում է Գիլգամեշ անվանման վերլուծությանը՝ (**ԳԻԼ**, **ԳԼ** շրջանաձև ու **ԳԼՈՒԽ**, լեռան գագաթ, առաջնորդ, մարդ, գլխապրել, рус. ГИЛЬОТИНА (Ֆրանս. guillotine) - դատապարտյալների գլխամասն զենք, ինչպես նաև **ԳՈՄԵՇ**: Այսինքն՝ Գիլգամեշը մեկնաբանվում է, ինչպես՝ առաջնորդ, գլխապրված գոմեշ, ցուլ: Նայաստանում հայտնաբերված են՝ ցուլին, ինչպես նաև՝ առյուծին՝ հնագանդեցնող մշակութային հերոսների ժայռապարկերներ, ինչպես՝ Գիլգամեշը (նկ. 1, 17):

Նաշվի առնելով, որ Նայկը թաղեց Բելին /նույնացվում է ցուլի հետ/ սեմիպական համադամբանում, այդ վայրը անվանելով՝ «**Գերեզմանկ**» (**ՆԵՐ** - հայր, եգ և **ՄԱՆ**, մարդ): «Գերեզմանկ» բառի փակ Նայկը կարող էր նկարի ունենալ այն րեղը, որտեղ թաղված է մարդացուլերի /կենսավրերի/ նախահայրը:

Գերդաստան, հարազատություն, hieros (հուն.) սուրբ, **ՆԵՐՈՍ**, **ՆԵՐ** (ակլ) մշակութային հերոս, սրբություններ կատարող, հերոսական արարքներ, գործողություն, ակտեր: Այսպեղից էլ, հավանական է. **ՆԻԵՐ** (արխիա) բառի ծագումը:

Քննարկելով, հին ժողովուրդների դիցաբանության մեջ, մշակութային հերոսներին և նրանց սխրանքները, կարելի է հնդեվրոպական նախալեզու կրողների շփումների՝ հնագույն վկայություններ հայտնաբերել: Օրինակ՝ խեթական ծովային աստված՝ Արունան (խեթերեն՝ Aruna — ծով, օվկիանոս), ուրիշ-հնդ. Aruna — կարմնավուն, արևածագի աստվածություն, հայերեն՝ **ԱՐՅՈՒՆ**):

Շումերա-աքքադական դիցաբանությունում Արուրու աստվածամայրը կավից սրեղծեց Էնկիդու վայրենի մարդուն, որն էլ դարձավ Գիլգամեշի բարեկամը: Բայց Արուրուն՝ հայկական փիեզերածնությունում ունի իր նմանօրինակը՝ Արարիչ (մարդկանց, կենդանական և բուսական աշխարհի, այսինքն՝ աստված, սրեղծող): Արուրուն մինչ շումերական ծագում ունի:

Շումերները, Ք. Ա. IV հազ. վերջին լուսավորել են Տիգրիսի և Եփրատի հովիտը և Միջագետքում առաջինը հիմնադրել քաղաք-պետություն: Ըստ լեզվաբանական և փեղանվանական աղքատիկ փվյալների, գիտնականները և մասնագետները համարում են, որ շումերները չեն հանդիսացել այդ երկրի բնիկ՝ փեղացիները, սակայն նրանք բնակեցրել են այն, արդեն Ք. Ա. V հազ.: Շումերները ծագել են անհայտ ցեղերից: Ենթադրենք, որ նրանք գաղթել են Նայկական լեռնաշխարհից: Եթե սա հավաստի է, ապա իրենց դիցաբանությունում, առանց

այլևայլության, պետք է պահպանված լինի վկայություն, որը կարող է մեկնաբանվել ընդհանուր Տայկական լեռնաշխարհի բոլոր ժողովուրդների համար:

Տարկավոր է նշել, որ շումերների լեզուն մահացել է մինչև Զ. Ա. III հազ. վերջը, որի ազգակցությունը մյուս լեզուների հետ պարզաբանված չէ: Սեպագիր արձանագրությամբ հայրնի է Զ. Ա. 29-28 դ.դ. մինչև 3-1դդ.: Միջագետքում, շումերներն են հանդիսանում հնագույն գրությունների՝ սեպագրերի սրբազանները: Մինչ սեպագրությունը՝ հայրնի էին նախազարգ գրությունները: Դրանց վերծանումը օգնում է շումերների ծագման բացահայտմանը:

Էնկիդուի մահից հետո շումերական և արքադական առասպելապիկական հերոս Գիլգամեշը անցնում է ստորգետնյա արևի աստված Շամաշի ճանապարհով /արդյոք, ներքին արևը՝ Երկրի միջուկը չէ՞/ ստորգետնյա աշխարհը շրջապարված լեռնաշղթաներով, այցելում հրաշալի այգին /արդյոք, Եդեմականը՝ չէ՞/ և մահվան ջրերի միջով հասնում այն կղզին, որտեղ բնակվում է Ութ-Նապիշտին, միակ մարդը, որ ձեռք է բերել անմահություն, և ջրհեղեղի՝ ականապետը:

Ըստ Աստվածաշնչի, Նոյի փապանը կանգ է առել Արարաբյան լեռներում: Տին աշխարհում Արարաբա երկիրը հայրնի էր, ինչպես անմահների երկիր: Գիլգամեշը ուզում է իմանալ, ինչպես է Ութ-Նապիշտին ձեռք բերել անմահություն: Նա, որպես ականապետ՝ նրան պարմում է համաշխարհային ջրհեղեղի պարմությունը, որից հետո, աստվածների ձեռքերից հավիտենական կյանք է ստացել: Ի դեպ, **ՌԻԹ** հայերենում նշանակում է ութ թիվը (8): Եթե այս թիվը շրջենք, ապա կստանանք հավերժության ժամանակակից մաթեմատիկական խորհրդանիշը կամ հավերժության նշանը: Տեղաբարձիր է, որ Նոյը, նրա կինը, երեք որդիները իրենց կանանց հետ միասին, կազմում էին ութ մարդ:

Ութ-Նապիշտինի կինը, խղճալով Գիլգամեշին, համոզում է ամուսնուն հրաժեշտի պահին, նրան ինչ-որ բան նվիրել, և նա բաց է անում հավերժական երիտասարդության ծաղկի գաղտնիքը հերոսին: Գիլգամեշը դժվարությամբ ձեռք է բերում ծաղիկը, սակայն չի հասցնում օգտվել նրանից՝ մինչ նա լողանում էր, օձը գողացավ ծաղիկը և անմիջապես կաշին նետելով, երիտասարդացավ: Պոեմի լեյբմոտիվը՝ աստվածների գործունեությանը, մարդու մասնակցության անհասանելիությունն է, անմահություն ձեռք բերելու մարդկային ջանքերի ապարդյունությունը /համանման գաղափար հեղափոխ է լինում և Աստվածաշնչում/: Էպոսի վերջաբանը ընդգծում է այն միտքը, որ մարդու համար միակ մարչելի անմահությունը՝ դա նրա կարարած փառավոր գործերի հիշատակումն է (И. Н. Дьяконов):

Ըստ հայկական ավանդության, ականավոր գիբնական Անանյա Շիրակացին գտնում է համասփյուռ ծաղիկը, որը միջնադարյան Տայաստանում համարվում էր՝ գիբության և իմաստության խորհրդանիշ: Այս ծաղիկը բաղկացած է 12 ճյուղերից, յուրաքանչյուր ճյուղի վրա մեկ երանգի, մեկ ծաղիկ, որոնցով բուծում են կույրերին, խուլերին, հոգեկան հիվանդներին և այլն, դրանց բուրմունքը ուժ է փալիս մարդուն (Ա. Մնացականյան):

Տարկ է նշել, որ Տայաստանի ժայռապարկերներում հանդիպում է «համասփյուռ» ծաղկի պարկերը (նկ. 18): Տաննապետք **ՏԱՄԱՍՓՅՈՒՌ**, այնուհետև համբույր, համբարձվել (авест., hav-ից — քամել - ВЫЖИМАТЬ կամ рус. Хаома, хауна) - աստվածացրած բույս հին պարսկական դիցարանությունում:

(Havriil) անվան հիմքում նույնպես՝ hav-հավ: Եվա (հր. **Տավվա**, թուխս (havva, hav)), ըստ իր իմաստի նույն է նշանակում, ինչ որ fam (хаома), այսինքն՝ կյանք փոխ կամ կյանքով բուրել: Այս բույսի ցողունները թրջել են ջրում, քամել են ճզմող քարերի օգնությամբ, ոչխարի բրդից պարրաստված մաղի միջով մզել են, ջուր են ավելացրել, խառնել են կաթի կամ գարու հետ և լցրել են փայտե ամանեղենի մեջ: Այդ լուծույթի ումար /որոշ մասնագետներ այն համարում են զգայախաբության ընպելիք, ի փարբերություն՝ ոգելիցի/ առաջացնում էր գնայլվածության հոգեվիճակ:

«Ռիգվեդա» - ում հաղորդվում է, որ համանման բույս ռուս. сома (հին-հնդ. Soma, su-ից — մզել) ծագում է երկնքից, բայց աճում է հողում, լեռներում, այն ունի առաք կաթով, հյութալի

ցողուն: Նամարում են, որ լուսնի լույսը նպաստում է բույսերի աճին, ինքը՝ լուսինը կապված է ցողի, խոնավության և այլ երևույթների հետ: Գոյություն ունի մեկնակերպ՝ ըստ, որի. Շումեր անվանումը ծագել է հին-հնդ. Soma, su (առաջանում է երկնքից): Շումեր, սումեր **ՍՈՒ** և **ՄԵՐ**, **ՄԱՅՐ**:

Կարիք չկա, անվարահությանը վերաբերվել, առաջին հայացքից համարյա անհավանական Շամիրամ անվան ծագման մեկնակերպին: Շամիրամ (soma - su և ԲՈ) այն «աստծու», արևի ծնունդ է: Արևից ծնված «Սիրո» պարամությունը՝ Արային /արևին, մայրը՝ որդուն կամ հայրը՝ դուստրին-շատ փարածված է աշխարհի ժողովուրդների դիցաբանությունում/:

Շումերերեն՝ ստորգետնյա թագավորությունը անվանվում է **ԿՈՒՐՆՈՒԳԻ**: Նամաձայնվեք, շատ նման է հայերեն՝ **ՔԱՌՈՒՂԻ** բառին: Ստորգետնյա թագավորության փիրակալուհու անունը՝ Էրեշկիգալ Չրեշկիտալ նման է հայերեն **ԷՐԵՍԿՈՒԳԱ** բառակապակցությանը (երես դուրս գալ, երևան գալ, դուրս գալ), իսկ ստորգետնյա թագավորության կին-գրագիրը՝ ռուս. Гештианна (մայր, մայրիկ, նանա): Նայերեն **ԳԵՇ** նշանակում է փգեղ, այլանդակ: Այսինքն՝ Գեշտինաննա հնարավոր է, որ արփահայրել է անճոռնի մոր, փգեղի կերպարը: Իր հերթին, ռուս. Инанна – պարերագմի և պարարեր սիրո աստվածուհին, կամ երկնքի փիրուհին /համ. հայկական աստվածուհի Անահիտի կամ Աննա անունին/:

Իշար աստվածուհին, մերժված լինելով՝ իր սերը կիսելու Գիլգամեշին արված առաջարկությունից, նրա դեմ է ուղարկում հրեշավոր երկնային ցուլին: Նամարյա այնպես, ինչպես Արա Գեղեցիկ և Շամիրամ առասպելում: Իշար - Աստար հայերենում՝ **ԱՍՏՂ** և **ԱՍՏՎԱԾ**: Բացի դրանից, Աստար սեմիտական աստղային աստվածությունը, մարմնավորում է Վեներա մոլորակը:

Շումերի հնագույն մշակութային կենտրոնն է եղել Էրեդուգ քաղաքը: Նամեմապե՛ք, հայկական քաղաք Էրեբունու իմաստաբանության հետ: Էրեդուգը, ինչպես և Էրեբունին՝ մեկնաբանվում է, ինչպես երևան եկող բույն, օջախ: **ԷՐԵ** և **ԴՈՒԳ** (հոգի, հոգյակ, կամար), որքան մեծ իմաստ կա այս բառերում:

Թվականություն – (լատ. aera) առանձին թվանշան, ելքային թիվ, ժամանակաբանությունում՝ թվագրության համակարգի առաջին պահը, ինչպես և, հենց ինքը՝ թվագրության համակարգը: Էրեդուգը մեկնաբանվում է նույնպես, ինչպես (Էրեդ և ուգ, ուղ, ուղի) ճանապարհ, ուղղություն:

Ան երկնքի աստված: **ԱՄՊ** երկինք: Դև- ռուս. демон, Хумут, հայերեն՝ **ՄՈՒԹ**, **ՈՒԹ**: Լախար և Աշնան անասունի և ցորենի աստված: **ԱՇՈՒՆ** նշանակում է փարվա աշուն եղանակը: Էկուր փաճարը լեռների փուն: Էնմերկար հայերեն նշանակում է «մեր քարը»:

Բաբելոնյան թագավորությունում (Ք. Ա. 18- 16 դդ.) խոշոր քաղաքների թվին էին պարկանում Կարխեմիշ և Ուրուկ: Էլան հնագույն պետությունում /իր Մուգի մայրաքաղաքով/ հայրնի են Կարուն և Կերխե գետերը, ինչպես նաև քաղաքներ՝ Կերմանշակ և Կուրանգան (Ք. Ա. III հազ.-6 դարի կեսերը):

Կասսիտների փիրակալության ընթացքում /Ք. Ա. 1518 – 1204թ.թ./, Բաբելոնում, Ուրուկե քաղաքում կառուցվեց Կարահնդաշ թագավորի փաճարը:

Ք. Ա. 13 դ. Ասորեստանում հայրնի էր Կար-Տուկուլտի-Նինուրպա քաղաքը: Եվ այդ բոլոր անվանումներում ընկած են՝ **ՔԱՐ**, **ՔՈՒՐ** կամ **ՔԵՐ** արմարները:

Վեդիական դիցաբանությունում փեգերական ծառի կերպարը փրվում է **ԱՇՎԱՏՆԻ**/ համարյա ինչպես **ԱՍՏՎԱԾ** հայերեն՝ աստված/ բառի ձևով: Տիեզերական ծառը սրեղծվել է աստծու կողմից (**ԱՍՏՃՈ ՏՎԱԾ**), ինչպես և, երկնքից փրված սոմա բույսը: Տիեզերական ծառը և համապիտու ծաղիկը մոր են հասկացության իմաստաբանությանը: Vedia համ. ռուսերեն՝ «գիտենալ» - “ведать”, «հմայություն» - “ведовство” նշանակել է գիտության ամբողջ ոլորտը: Նին Նայաստանում հայրնի էր Վեդի քաղաքը, որը՝ գիտության և մշակույթի, գիտելիքի և կենսափորձի հնագույն կենտրոններից է:

Վարունա (հայերեն՝ **ՎԱՐՆԵԼ, ԿԱՌԱՎԱՐՆԵԼ, ՎԱՐՆԶ**), - Varuna – հին հնդկական դիցաբանությունում՝ ասրված, կապված փիեզերական ջրերի հետ, պահապանը՝ ճշմարտության և արդարության: Վեդիական պանթեոնի ասրվածներից մեծագույններից, նա նույնպես ինքնակալ միապետ է, թագավոր /աշխարհի վրա, ասրվածների և մարդկանց վրա, բոլորի վրա/, խրատում էր ասրվածներին, և նրանք հետևում էին նրա հրամաններին և խորհուրդներին: Երկինքը և երկիրը նրա իշխանության ներքո են գտնվում: Գիշերը և ցերեկը՝ Վարունաի հագուստն են:

Նին Բաբելոնի դիցաբանության մեջ, ավագ ասրվածները /օրինակ՝ առասպելական հրեշ Տիամատը /ծովի/ - համ. հայերեն՝ փիար, պարոն, ավագ) ճակատամարտ են փոխա փոքր ասրվածների հետ, ի դեմս՝ Մարդուկի. (հայերեն՝ **ՄԱՐԴ**): Մարդուկը սպանում է Տիամատին (համ. ռուսերեն՝ մուժ, խավար - тьма,) և սպեղծում՝ երկինքը, երկիրը և այլն: Շատ է հիշեցնում Վահագնի մասին առասպելը, որտեղ հերոսը սպանում է վիշապին՝ ծովերի, գետերի, ջրային միջավայրերի պահապանին:

Վահ (vah) հին հնդկերենում նշանակում է փանել, կրել, կրող, իսկ կրակ - (agni), արև, այսինքն՝ Վահագն. նշանակում է՝ կրակ կրող:

Շումերում և Աքքադում պատերազմի ասրվածը՝ Սին (հայերեն՝ **ԼՈՒՍԻՆ**) հանդես է գալիս երկնագույն ցլի տեսքով: Յուլը /շումերական, եգիպտական, հին պարսկական, հին հնդկական դիցաբանություններում/, նախ և առաջ, լուսնային ասրվածության կերպարն է: «Գիլգամեշը և երկնային ցուլը» շումերական երգում ասրվածուհի Իննին գայրանում է, որ Գիլգամեշը մերժում է նրա սիրո առաջարկը, և որպեսզի իր փոխարեն վրեժխնդիր լինեն, հասնում է նրան, որ ասրվածները սպեղծեն երկնային ցուլին: Յուլը, երկնքից իջնելով դեպի Եփրատը, խմում է գետը: Գիլգամեշը հաղթում է ցուլին /շումերական դրոշմներում պատկերված են դրվագներ՝ հերոսի մենամարտը հրեշ-մարդացույի հետ/ (նկ. 6բ):

Նամանման սյուժեներ կան իրանական դիցաբանությունում՝ Ահրիմանի կողմից նախացլի սպանությունը, հունական առասպելում Տեսելը սպանում է կրեպական միևնույնը: Ուգարիտի Բաալ (Բաու) հանդիպում է մի արարածի, որի եղջյուրը նման էր ցուլի եղջյուրի, իսկ սապարները, ինչպես՝ գոմեշներինը:

Ոսկե Նորթը ըստ հնադարյան ավանդության. ցուլի՝ կուռքն էր: Ննարավոր է, որ Ոսկե Նորթին երկրպագել են կամ, ինչպես հենց մարմնավորված աստծու, կամ էլ որպես պաշտանմունքի կենդանու, որը աստծո համար ծառայում էր որպես ինքնապիպ մի գահ /համանման ավանդություն հայտնի է հուրրեթա-ուրարտական աղբյուրներից/: Պարմվածք Եհովայի գայրույթի և Մովսեսի կողմից Ոսկե Նորթի փապալման մասին /«և վերցրեց հորթին, որին պատրաստել էին, և այրեց կրակում, ոչնչացնելով փոշի դարձրեց, 19րեց ջուրը, և փվեց խմելու հրեաների որդիներին», Լու. 32, 20) արտացոլում է իրական պատկերը ցուլի պաշտանմունքի հետ:

Իսրայել (Israel) ըստ իմաստաբանության ինքնագրվում է երեք բառերից՝ **ԵՋ** (գոմեշ), **ՌԱ** (արև) և **ԵԼ** (ելիք), համեմ. լուս. ծիածան - ра(дуга), արևային աղեղ - солнечная дуга: Իսրայելը կարող է մեկնաբանվել, ինչպես գոմեշի հոր /նախացույի/ ծննդավայր:

Յլի խորհրդանիշը, ինչպես փիեզերական սկզբի մարմնավորում, բնորոշ է նեոլիթյան մշակույթին Չաբալ Նյույուկին (Փոքր Ասիա, Ք. Ա. VII-VI հազ.), որտեղ վաղ շերտերում հայտնաբերվել են ցուլի քանդակապատկերներ, որոնցում օգտագործված են իսկական ցլի եղջյուր և ծնոտի որոշ մասեր, որը հիշեցնում է, վաղ քարանձավային արվեստի՝ գազանի «բնական փորձապիպար»: Որոշ գիտնականների կարծիքով, վայրի ցուլի պաշտանմունքը որոշիչ դեր է խաղացել, դրա ընդարձակման գործընթացում:

ԲԵԼ - հունական դիցաբանությունում Եգիպտոսի թագավոր: Բել (աքքադ. ընդհանուր սեմիտական Բալուից - «փիրակալ», «պարոն», «տեր») կարող է լինել ցանկացած ցուլի մակդիր: Յլի գլխով Բելի պատկերը, վկայում է պոդապոլոյան ուժի մասին:

Բալուն կոչվում է դյուցազուն, հերոսներից՝ ամենաուժեղը, սուրում է ամպի վրա, իշխանը, բարձրյալը: Նայրնի է, ցլի կերպարանքով նրա պարկերը /պողաբերության խորհրդանիշ/ կամ ռազմիկի՝ կայծակ-նիզակներով երկրին հարվածող: Նա ապրում է Ցապանու լեռան վրա:

ԱՐՑԱՅ (ars) - «երկիր», աստծո երկիր (համեմ. հայերեն՝ Արցախ, **ԱՐԻԱԿԱՆ ՑԵՂ**): Բացի դրանից, hars հայերեն նշանակում է հարս: Վերհիշե՛ք, առասպելը՝ Երկնքի և Երկրի մասին, որտեղ Երկիրը հանդես էր գալիս, ինչպես հարս, կյանքով հղիացած: Մասիս լեռը հանդիսանում է նրա կուրծքը /պարահական չէ այնուամենայնիվ, որ Նոյան փապանը կանգ է առել այս աստվածաշնչյան լեռան վրա/: Մասիս = մայր և կուրծք:

ԿԵԿՐՈՊ - հունական դիցաբանությունում աթենական թագավոր, բնիկ փեղացի, հողից ծնված (**ՈՐՂԻ**): Նրա արտաքին փեսքը՝ կիսամարդ-կիսաօձ, ցույց է փալիս պարկերի պարկանելիությունը ուշ հնադարին (նկ.):

ԿԵՆՏԱՎՐԵՐ - հունական դիցաբանությունում վայրի արարածներ, կիսամարդիկ-կիսաձիեր (համեմ. ձիերի ընտանացանը), լեռների և անտառի թավուրների բնակիչներ: Փորձում են հափշտակել լապիֆների /մարդանմանների/ կանանց: Աչքի են ընկնում վայրագ և անզուսպ բնույթով:

ԱՅԾ - պողաբերության խորհրդանիշ (Այծեղջյուր՝ Կենդանակերպի նշաններից):

ՄԻՆՈՏԱՎՐ - հունական դիցաբանությունում՝ հրեշ-մարդացույ կրեպետում՝ ասպրող. /առաջացել է կին-ցուլից՝ Նելիոսի դուստրից և ցուլից:

ՈՒՏՈ - եգիպտական դիցաբանությունում՝ աստվածուհի /արևի և փարավոնի պահապանը/, մարմնավորվել է կորբայի կերպարում: Ուրտ խորհրդանիշը՝ պապիրոսի ցողունն է:

ՈՒՏՈՒ - շումերական լուսապայծառ, պայծառ օր, արևային աստված, լուսնի աստծու որդի:

Աստվածաշնչյան պարմության համաձայն, երբ ամուսնություններից՝ «աստվածների որդիները» /այսինքն՝ ընկած հրեշտակները/ «մարդկային դուստրերի» հետ ծագեց հսկաների նոր սերունդը, Աստված գրավ բոլոր մարդկանց բարոյագրկված և չարին նվիրված: Տեղ գրան կամ գեների մութացիա , կամ էլ խառնարյունների ներկայացուցիչներ «ոչ երկրային» (?) քաղաքակրթությունների «մարդկային դուստրերի» հետ:

Աստված որոշելով, մարդկանց իրենց, իսկ կարարած անառակությունների համար, ջրհեղեղի ենթարկել, նախագուշացնում է Նոյին՝ ով «քայլում էր աստծու առաջ», եղել էր «անմեղ և անապական մարդ իր սերնդում»: Նրա հրամանով. 40 օր ու գիշեր անդադար անձրև է գալիս, բարձր լեռները ծածկվում են ջրով, և երկրի ողջ կենդանի աշխարհը ոչնչանում է: Ջուրը 150 օր ավելանում է, որից հետո սկսում է պակասել, և փապանը կանգ է առնում «Արարարյան լեռներում»:

Ջրհեղեղի գծապարկերի հնադարյան մարմնավորումը, պահպանվում է շումերական մեկնակերպում, որը հանդիսացավ առավել ուշ բաբելոնյան և աստվածաշնչյան աղբյուր: Այն պահպանվել է, նաև՝ հունարեն լեզվով գրող, պարսից Բերոսա (**Բ. Ա. 4 – 3 դ.դ.**) աշխատանքներում: Այստեղ, ջրհեղեղի առասպելի հերոսին, սպասվող աղետի մասին փեղեկացնում է Կրոնոս աստվածը: Բերոսը նշում է, որ Կրոնոսը պարծում է հերոսին, մինչև ջրհեղեղը, բոլոր առարկաների և երևույթների անվանումները հաշվեգրելու և այդ հաշվեգիրը «արևի քաղաք» Սիպպարում թաղելու, որպեսզի ջրհեղեղից հետո, գիտելիքները ամեն բաների մասին փոխանցվեին մարդկանց (**Բ. Афанасьев**):

Լեռների առասպելական գործառույթը /մասնավորապես, Մասիս-Արարատ բիրիական լեռը/ հանդես է գալիս, որպես համաշխարհային ծառ, ինչպես աշխարհի կերպար, Տիեզերքի մոդել, որում արտացոլված են փեղեղական կառուցվածքի բոլոր հիմնական փարրերերը և պարամետրերը: Լամայականական դիցաբանությունում բուրգաձև լեռը շրջապարված է յոթ լեռնաշղթաներով, որոնց միջև գտնվում է ծովը: Բուրգի յուրաքանչյուր կողմ, գունային բնութագիր ունի. հարավայինը՝ կապույտ, արևմտյանը՝ կարմիր, հյուսիսայինը՝ դեղին, արևելյանը՝ սպիտակ:

Քիչ ենք, թե ինչպիսի գույներ ունի Նայասարանի ազգային դրոշը: Որոնման փեսանկյունից, քննարկենք եւոթամբ միմյանց մոտ գտնվող Արարապ, Արունա, Արուրու, Արյավարպա, Ուրարպու, Արյաման, Արն բառերը:

ԱՐԱՐԱՍ - բիբլիական լեռ, որը գտնվում է Նայկական լեռնաշխարհում, Նոյան փառանի կանգառի և ջրհեղեղից հետո, կյանքի վերածննդի փեղը:

ԱՐՈՒՆԱ - (խեթ. Aruna — ծով, օվկիանոս, ազգակից է հին.-հնդ. arnava, ծով, իսկ հայերենում. նաև՝ **ԱՐՅՈՒՆ**):

ԱՐՈՒՐՈՒ - (աքքադ. մայր աստվածուհի, Էնկիդուին կավից սրեղծողը) — ծովերի արարիչը /նախաշումերական ծագում ունի/: Նամեն. հայերեն՝ **ԱՐԱՐԻՉ** հասկացողության հետ:

ԱՐՅԱՎԱՐՍԱ -

(հին.-հնդ. Aryavarta) գրեր: «ճանապարհ, ազնվագարների երկիր» (արիացիներ), այդ երկրի բնակիչները, կոչվել են հոգնակի թվով:

ՈՒՐԱՐՍՈՒ - հնադարյան պեղություն, որն ընդգրկել է Նայկական լեռնաշխարհի մի մասը: Ուր-ար-պու («ուր» բառը՝ հնադարում նշանակել է «ուժեղ, հզոր», համեն. ռազմական գրոհի ժամանակ «հուռա» բացականչության հետ):

ԱՐՅԱՄԱՆ - (հին.-հնդ. Aryaman) — ըստ եւոթյան բարեկամություն, հյուրընկալություն, վեղիական դիցաբանությունում՝ աստվածություն, նույնացումը Կրակի (հիշատակվում է կապը արևի, կրակի), համեն. կապը արիացիների անվանման հետ: Արև, Արեգակ (արև, փոխաբերական իմաստով կյանք):

Լեռերի մոտ կա՝ «Քանձարան, ռուս. հՍՈՐՈՎՈՒՍ» երևակայական պարկերը, գանձարան - skarb, գանձ - сокровище բառից: Եվ ամենուր հիմքում՝ ար, ար, ար...

Վերիիշենք «քար» բառը (մարմին, քարացած, կյանքի նյութականացված ձև), առաջին անգամ Երկիր մոլորակի վրա, լեռան վրա, Արարապի հողին ծնված:

Բազմաթիվ ժողովուրդների հիշողությունում գոյություն ունի լեռան՝ առասպելական գործառույթի նույնականությունը, ինչպես՝ կենաց ծառ: Լեռը գտնվում է երկրագնդի կենտրոնում, այնպեղ, որպեղով անցնում է նրա առանցքը: Լեռների հիմնադրումը սկիզբ է առնում «երկրի պորպից»: Ճապոնացիների մոտ լեռը հանդիսանում է կյանքի և սննդի աղբյուր: Բազմաթիվ ժողովուրդների մոտ լեռը՝ աստվածների ապրելավայրն է:

Մասնագետները գտնում են, որ բուրգը, գիկուրապը, եղանակը, փաճարը, հավանգը և կամարը կարող են դիպարկվել, ինչպես Լեռան ճարտարապետական ձևը, դրա նմանօրինակը: Ըստ երևույթին, եգիպտական բուրգերը՝ լեռների մոդելներ են /մեկնաբանվում են՝ աստվածների կացարաններ/, աստվածացրած փարավոնների հանգստարանները:

Նաշվի առեք վերը շարադրվածը. Արարապյան լեռներից առաջին մարդկանց՝ «աստվածների» /կամ կիսաստվածների/ հայրնվելու և իջնելու իսկությունը, նրանց բնակեցումը Նայկական լեռնաշխարհով մեկ: Այնուհետև պարկերացնենք, որ բնական աղբյուրների հեղանքով /երկրաշարժներ և ջրհեղեղներ/, նրանք վերադառնում են Արարապյան լեռներ, կյանքը նորից վերածնելու համար:

Մեր մոլորակում ինչ որ ժամանակ՝ ծովանդունդից փեղի է ունեցել հողի նետում, որից և, ձևավորվել է լեռ /Արարապ/, շրջապարված ծովերով և լեռնաշղթաներով և այլն, և այլն: Արարապ /լեռ/-Արունա /ծով/-Արուրու /մայր/-Արյավարպա /արյացիների երկիր կամ Արարապ/-Ուրարպու: Լեռ-ծով-մայր-արիացիների երկիր: Նամասփյուռը /ալ ծաղիկ/ ծաղկում է հենց Արարապ լեռան վրա: Եվ պարահական չէ, որ այս լեռը հանդիսանում է Նայասարանի ազգային խորհրդանիշը: Այսպեղ է ծնվել առաջին մարդը: Արարապյան երկիրը՝ քաղաքակրթության բնօրրան է: Լեռը՝ դրա խորհրդանիշը: Մենք պեղք է այս խորհրդանիշը պահպանենք:

Նոյը սկսում է գրաղվել հողագործությամբ, որոշ գիտնականներ ենթադրում են, որ առաջին անգամ հողում փնկել է խաղողի այգի, պարասպել և խմել է գինի, «հիմնեց»

սարկության ինստիտուտը, առաջինը պարասպեց գութանն ու մանգաղը, գործնականում փրկեց կենդանական աշխարհի ներկայացուցիչներին:

Աստվածաշնչի համաձայն, հողագործությունը, գինեգործությունը, կենդանիների ընտելացումը առաջացան և տեղ գրան Արարարյան լեռներում, այսինքն՝ Նայկական լեռնաշխարհի փարածքում:

Նայումարի և հեփրապես, ամբողջ մարդկության նախածնողը եղել են երկինքը և երկիրը. ավելի ուշ համարվեցին՝ Աուրամագըր և երկրի աստվածուհի Սպանդարմապը (հայերեն՝ **ԱՐՄԱՏ**): Սպանդարմապը համարվում էր Աուրամագրի դուստրը, դրա համար նրանց միությունը ընկալվեց, որպես՝ սուրբ խառնարյունային ամուսնության կարարյալ նախափայ վաղ զարարությանը ավանդություն (տես՝ Վահագնի ծնունդը, երկինք ու երկիր):

ԱՆՈՒՐԱ և ՄԱԶԴԱ, ԱՆՈՒՐԱՄԱԶԴԱ (հին պարսկ.), **ՕՐՄԱԶԴ** (պահր) պարսկական դիցաբանությունում, գերագույն աստվածությունն է: Տառացի թարգմանությունը՝ «գերիմաստուն աստված»: Աուրամագըր առավել հնագույն աստվածություն է և նրա հայկական իմաստաբանությունը որոշվում է հեփրայալ կերպ՝ Աուրա /արև, արևային, վառ, լուսավոր/ և **ՄԱԶ** /մագեր կամ **ՄԱՍ**, մասնիկ/: Այսինքն՝ **ԱՆՈՒՐԱՄԱԶԴ** սա արևային աստվածություն է արևային մագերով, ճառագայթներով /արևի աստված կամ արևի մաս, արևի որդի/: Աուրամագրի պարվին փրվող սովորական զոհաբերության ձևերից թույլատրվում էր. կյանքով բուրոդ բույսի խառնուրդի հեղեղումը կաթին: Նրա տեսանելի դրսևորումը, փառացիորեն՝ «մարմնով», կոչվել է կրակ (Ատար; 36, 6):

Այս ամենը թույլ է փալիս ենթադրել, որ հիմնականը հնդիրանական ընդհանրության պանթեոններում, ինչպես նաև՝ շումերա-աքքադականում, ընկած են Նայկական լեռնաշխարհի բնակիչների առասպելական պարկերացումներում, ամենայն հավանականությամբ, հիմքային են համարվում նախահայկական մշակույթի հերոսները: Օրինակ՝ բարձրագույն աստվածություն Արամաը (արա-արև, **ՄԱՍ** /q/-մագ կամ մաս, փարր) վերափոխվում է Աուրամագրի, որտեղ՝ Աուրա և Արա նույնական են (աուրա-ն առաջացել է արա-ից): Ավածի հաստատումն է հանդիսանում բիբլիական Արարար լեռը (Մասիս՝ մաս և սիս):

Մասիս լեռը, **ՄԱՍ** և **ՄԻՍ**, **ՍՈՒՍ**, **ՍՈՒՍԱՆ**, **ՍԱՄՆԱ ԾՈՒԵՐ**, **ՍԱՍՈՒՆ**: **ՄԱՍ** բառից առաջացել է **ՄԱՍՆԻԿ**, մասսա:

Նեդինակը, իհարկե, նպարակ չունի բացահայտել՝ հնագույն ժողովուրդների դիցաբանությունների բոլոր կապերը: Նրա խնդիրն է. երևան բերել և ցուցադրել մի քանի լեզվաբանական, իմաստաբանական, կրոնական և պարամական ընդհանրություններ, ներկայացնել նոր վարկածներ, կասկածի ենթարկել որոշ ավանդական մոտեցումներ և ապագա մասնագետներին առաջարկել հնարավոր ուղղություններ. առաջադրված հարցերի պարասխանների որոնման համար:

ԱՇՎԱՏՏԱ (հին հնդ. asvattha – փառացիորեն «ձիերի կայանարեղ» վեդիական դիցաբանությունում, ինչպես վերևում արդեն նշել ենք, սրբազան թզենին՝ կենաց ծառի ավելի հաճախակի և պարկերավոր փարբերակն է:

Asvattha համարյա նույնական է հայերեն՝ **ԱՍՏՎԱԾ** - ԱՏԲԱԼԼ բառի հեփ- աստված կամ կենաց ծառ, **ԱՍՏ** և **ՏՎԱԾ**, վերևից փրված, աստծուց եկող:

Փորձենք, հայերեն մեկնաբանել՝ Նայումարդի անվանումը: Նայումարդ նշանակում է մարդու հայր (**ՆԱՅՐ** և **ՄԱՐԴ**):

ՆԱՅՈՄԱՐԴ, ՆԱՅԱ և ՄԱՐՏ (ՈՉպրՅ. «կենդանի մահկանացու») – պարսկական դիցաբանությունում մարդկության ցեղապետը, առաջին մահկանացուն, երբեմն առաջին անմեղ մարդը, ում ուղղված էր Աուրամագրի խոսքը: Նայումարդի կերպարը առաջ է գալիս հնդիրանական դարաշրջանի ընդհանրություններում՝ համանման կերպար կա վեդիական դիցաբանության մեջ՝ Մարտանդա (**ՄԱՐԴ** կամ մարտ արմարից):

ԶԱՐԱՏՈՒՇՏՐԱ, ԶԱՐԴՈՒՇՏ (պարսկ.), **ԶՈՐՈԱՍՏՐ** (հին հուն.): Փորձենք որոշել այս անվանման իմաստը, հեփրայալ հայերեն բառերի օգնությամբ. **ԶԱՐԹՈՆԷ, ԶԱՐԿԱՐԵԼ**

(**ԶԱՐԴ** - նախշ, զարդանկար, ներկ), **ԶԱՐԳԱՅՈՒՄ**, առաջընթաց, **ԶԱՐՄԱՆՔ**, հրաշք, **ԶԱՐԲ** - ուժ, հզորություն, թափ, **ՆՉՈՐ**: Ռուսերենում, նույնպես կան ոչ քիչ հեփաբոքի բառեր՝ зря-արշալույս, зрница-փայլակ, заразиться-վարակվել, узор-նախշ, заряд-լիցք, зарево-հրացույք և այլն: Մեկնաբանությունները թողնենք ընթերցողին:

ԿԱՄԱ (հին հնդ. kama, «ցանկություն», զգայական հակում, սեր): Նայերեն՝ ի՞նչ ես կամենում, **ԿԱՄՔ**: Նին հնդկական դիցաբանությունում՝ Կամա սիրո աստվածը:

Նամենաբար վերջերս, ամերիկյան գիտնականները մարդու գլխուղեղում հայտնաբերել են բնական մագնիս: Երբևէ մարդիկ կարող էին թռչունների նման կողմնորոշվել Երկրի վրա, «օգտագործելով» մագնիսի հատկությունը (ինքնատիպ բնական մագնիսական կողմնացույց): Երկրի երկրաշարժական քարտեզի վրա նշենք հայերի արտագաղթի գոտիները: Որքան էլ փարփոխակ է, սակայն հայկական համայնքները գտնվում են այն փարածքներում, որտեղ նկատվում է բարձր սեյսմիկություն, որտեղ համենաբար հաճախ են փեղի ունենում երկրաշարժեր: Այդ փարածքները, ինչպես կանոն, փառաբանվում են օգտակար հանածոների հանքավայրերով:

Բերենք՝ աշխարհագրագետ - գիտնական Վ. Խալափովի խոսքը՝ *«Իրենց ողջ պատմության ընթացքում հայերը չհավանանեցին հարսգար լանդշաֆտին, իրենց «տեղագրագմանը»*: Սրիպոդաբար թողնելով իրենց օջախները, նրանք իրենց Նայրենիքի սահմաններից դուրս սրեղծեցին բազմաքանակ գաղութներ այնպիսի փեղերում, որոնք մոտ էին իրենց բնաբնասարաններին, լինելով վերջինները, համարյա հավասարակշռության վիճակում: Սրանք փափասարանային /հիմնականում չոր փափասարանային/ և անբառային /նոսր անբառների գերակշռությամբ/ բնաբնասարաններ են: Այդպիսի արիալներ են հանդիսանում՝ Բեսարաբիան և Մոլդովան, Նունգարիան և Трансильвания, Ռուսաստանի հարավը և այլն: Նույնիսկ ԱՄՆ-ում հայերի «վերաբնակեցման յուրացումները» առավել ինտենսիվ ընթացան Կալիֆոռնիայի մերձարևադարձային նոսր անբառների և փափասարանային լանդշաֆտներում:

Նայկական լեռնաշխարհի բնական առանձնահատկությունները նպաստեցին հայկական էթնոսի «երիտասարդացմանը», «ծերացմանը», դանդաղեցմանը: Նախ և առաջ դա նրա բարձր փեղփոնիկական ակտիվություն է, արտահայտված փոթորկալի հրաբխային գործունեությամբ և ավերիչ երկրաշարժերով: Տարածաշրջանի բարձր էներգետիկ պոտենցիալը ակտիվացնում է փեղի բնակիչներին, օգնելով նրանց պահպանել իրենց գոյարևման պայքարում: Նայերի կայունությունը և ինքնակազմակերպումը նպաստում է գանազան լանդշաֆտների պայմաններին նրանց հարմարվելուն: Այն օգնում է հայերին ունենալ լայն արժեքականություն, այսինքն՝ արտաքին միջավայրի պայմաններին հարմարվելու ունակություն:

Այսինքն՝ հայերի մոտ պահպանվել են կողմնորոշման բնական ունակությունը ըստ բնական «կողմնացույցի»: Սրիպոդաբար գաղթելով իրենց պարմական Նայրենիքից, նրանք բնակություն են հաստատել այնտեղ, որտեղ գրել են կենսական փարածքներ, որոնք առավելագույնս հիշեցնում էին նրանց իրենց Նայրենիքը:

Ըստ այդ երթուղիով էլ, հազարամյակներ առաջ. անցել են քարավանների ճանապարհները, կառուցվել են նոր քաղաքներ և բնակավայրեր, գրավել են փարածքներ և ցեղեր հպարակեցվել, փարածվել է գիտությունը, զարգացել են արտադրությունն ու առևտուրը:

Ըստ հեղինակի հեփագոպությունների արդյունքների, Նանրապետական Նեոսահաղորդակցման «Որոնում» Կենտրոնում՝ նախագծված է քարտեզ, որտեղ նշված են գիտության և կենսափորձի փարածման ճանապարհներն ու փարածքները, մեր մոլորակում քաղաքակրթության ձևավորման և զարգացման դիագրամները և բացահայտումները: Քարտեզի վրա ընդգծված են գործընթացների զարգացման պարույրաձև ցիկլային բնութագրերը: Տվյալ քարտեզը համոզիչ կերպով պարկերագարող է՝ «բոլոր սկիզբների նախասկիզբը». Նայկական լեռնաշխարհի փարածքում գտնվելու հիպոթեզը:

Անանիա Շիրակացին հիշարարկում է (նրա «Կենսագրությանը» հավելված), յոթ առևտրային մայրուղիներ Նայասպանում / VII դ./, որոնք անցնում էին աշխույժ առևտրային կենտրոններով՝

- 1) Դվին- Կարին-Կոլոնիա-Կոստանդինապոլիս,
- 2) Դվին- Խլար - Ուրֆա - Երուսաղեմ,
- 3) Դվին- Բերդկունկ- Պարպավ-Կասպյան ծով,
- 4) Դվին- Նախիջևան- Գանձակ- Շախասարան,
- 5) Դվին- Գանձակ- Նիզիբին- Ուրֆա,
- 6) Նախիջևան- Արդիբեյ- Վարդանակերպ- Պայրակարան- Կասպյան ծով,
- 7) Դվին- Կողբ- Կոպաչուկ- Թիֆլիս:

Առևտրի կենտրոններից հարկապես առանձնանում էր Դվինը: Այն հիշարարկվում է 6 առևտրային մայրուղիներում: Բյուզանդական պարամիչը, միջազգային առևտրում, քաղաքի կարևոր դերը ընդգծելով, նշում է. «Դվինը՝ շար պարպեր երկիր է, ունի բարելուծ օդ և լավ ջուր, Ֆեոդոսիպոլից՝ ութ օրվա ճանապարհ է: Այսպես դաշտերը հարթ են, հարկապես նժույգների արշավի համար, բնակչությունը՝ բազմամարդ է, բնակվում են միմյանց մոտ, զբաղեցված են առևտրականների կողմից, որովհետև Նոդկասպանից, հարևան երկրից և համարյա բոլոր ժողովուրդները՝ պարսիկների և նույնիսկ հռոմացիների իշխանության փակ գրնվող, բերում են այսպես ասպանքներ, որոնցով առևտուր են անում» (Проконий Кесарийский):

Դվին քաղաքը, մեր կարծիքով. հնագույն առևտրի կենտրոն է եղել: Սա այն փեղն է, որ քրեդից իրենց ճանապարհին են սկսել մեր նախնիների ռազմական և առևտրային քարավանները: Դրա հաղորդակցման հնարավորությունները այնքան մեծ են եղել, որ քաղաքի նշանակությունը պահպանվել է նաև քրիստոնեության ընթացքում:

Այս գլխի համար, որպես ամփոփում, փեղին է անվանի ռուս պրոֆեսոր Ա. Չիժևսկու խոսքը. «Վաղուց անհերքաճած ժողովուրդների հանձարների կողմից սրեղծված անհաշվելի առասպելներում, մենք փեսնում ենք ոչ միայն «պարզունակ հերիաթներ, որոնցում մարդու միտքը ձգվում է եղելիության ժամանակներով», այլ նաև՝ արտացոլանքն է բազմադարյա կոլեկտիվ կենսամիտքի, իմացասեր, անդուր, երբեմն էլ բնությանը հանձարեղորեն հերևող սերունդների փրամարանական աշխատանքի արդյունքի, ում անունները մեծամասամբ կորուսյալ են:

Ժամանակակից գիտության փեսանկյունից. վերլուծելով այս անցյալի ժառանգությունը, հաջողվում է քիչ քիչ առասպելական նսրվածքներից ազափել հնագույն մրածողների՝ խորհմասսր, փրամարանորեն կերտված բնագրային գլուխ-գործոցները, որոնք երբեմն կարող են մրցել ժամանակակից արվեստի լաբորատոր փորձարարության հեր:

Ննադարցիների փիլիսոփայական ուսմունքներում քիչ չեն մարերիային և բնությանը կառուցվածքներին նվիրված մրահադացումները, որոնք համահունչ են ժամանակակից վարկածներին:

Նեոավոր ժամանակների մրածողները գիտակցել են Արեգակի յուրահատուկ դերը, Երկրի վրա՝ կենդանության սրեղծման գործում:

Տիմք ընդունելով հարաբերակցության փեսությունը, կարելի է համարել, որ եթե երկու թեթությունների պարկերները նման են, ապա դրանցից որևէ մեկը արտացոլում է պարճատր, մյուսը՝ հերևանքը, կամ երկուսն էլ միասին արտացոլում են՝ մեկ պարճատրի հերևանքը»:

1958 – 1963 թ.թ.-ին Ն. Ա. Շուլցը ցույց է փվել, որ արեգակնային ակտիվության բարձրացումը, որ պայթյունների և ժայթքալեզուների քանակության ավելացումը կրերի արյան պարկերի հատուկ փոփոխության. արյան սալիակ գնդիկների՝ լեյկոցիտների քանակի կրճափման, միաժամանակ, արյան մեջ՝ լիմֆոցիտների քանակի աճի: Բացի դրանից, նա հասարափեց, որ արեգակնային ժայթքումների ընթացքում արյան պարկերի փոփոխության

առանձնահատկությունը հիշեցնում է այն, որը նկատվում է ռադիոակտիվ կամ միջուկային ճառագայթման ժամանակ: Որքան /Երկրի/ բևեռներին մոտ, այնքան ցայտուն է դրսևորվում փեթեղական, մանրամասնիկային ռադիացիայի և մագնիսական փոթորիկների ազդեցությունը: Սրա հետ մեկտեղ բացահայտվել է, որ թեք արեգակնային գործունեությունը և մկանային հիվանդությունների բնութագրերը արտակարգ նման են:

Նեդինակը հուսով է, որ աշխարհը շուտով կստանա բարձր կազմակերպված կենդանի մատերիայի զարգացման և էվոլյուցիայի նոր բժշկա-կենսաբանական և ֆիզիոլոգիական հասարակումների ձևեր՝ Երկրի վրա հնագույն քաղաքակրթության, Նայկական լեռնաշխարհի փարածքից:

Չէ որ Նայաստանը ոչ միայն «քարերի» երկիր է, այլ նաև՝ «արևի»: Քարը ընդամենը միայն արևի քարացած մասնիկ է: **ՔԱՐԸ, ԱՐԵՎԸ, ԱՐՅՈՒՆԸ** խորհրդանշում են կյանքի փիլիսոփայությունը:

ԱՄՆ-ում՝ միաձվանի երկվորյակների հեղափոխությունները ցույց տվեցին, որ ժառանգականությունը ավելի մեծ ազդեցություն ունի բնավորության ձևավորման վրա, քան՝ դաստիարակությունը: Բնավորության գծերի փարատեսակությունը առավել պայմանավորված է ժառանգականությամբ և ավելի քիչ ծնողների ազդեցությամբ, քանայն միջավայրով և այլ կյանքի իրավիճակներով:

Ընդամենը, իհարկե, անհատի մոտ ձևավորում է բազմաթիվ գծեր, բայց միայն բնության կողմից հաստատված սահմաններում: Մինեսոտայի համալսարանի գիտնականները պարզել են, որ բնավորության գծերի մեջ, ժառանգականությամբ առավել ակնհայտ պայմանավորված, առանձնանում են՝ ձգտումը դեպի առաջնորդությունը և, որքան էլ փարօրինակ է, ավանդապահությունը, կամ հեղինակությունը ենթարկվելը /հակվածություն ավանդական արժեքներին և կարգ ու կանոնի խիստ կատարմանը/:

Առավել քան, 50%-ով ժառանգականությամբ են պայմանավորված բնավորության այնպիսի գծեր, ինչպիսին՝ բարօրության զգացումը, կենսասիրությունը, խոցելիությունը կամ դիմացկունությունը նյարդային լարվածությունների նկատմամբ, երկչությունը կամ պարասպակամությունը դեպի ռիսկը:

Նայ գիտնական Վ. Գեյդոսկյանի կողմից առաջարկված է յուրօրինակ վարկած՝ փղամարդկանց և կանանց սեռերի ծագման վերաբերյալ: Արտաքին միջավայրի պայմանների փոփոխմամբ /միջավայրի էվոլյուցիան, բնական, կլիմայական և այլն/ մարդու գենետիկական և մյուս բնութագրերի փոփոխման արագությունը ձեռք են բերում կարևոր նշանակություն նրա գոյարևման և զարգացման համար: Ընդհանուր առմամբ իգական սեռը ապահովում է փեսակի կայունությունը բնության պարմական զարգացման գործընթացում, իսկ արականը՝ ապահովում է նրա դիմամիկան:

Այսպիսով, փղամարդը պարասխանաբար է փեսակի զարգացման /մարդկային որակներ կամ մարդու բնութագրերը/, կինը՝ նրա պահպանման համար: Նասարակությունում արական և իգական կեսերի բնութագրերի հեղափոխական փոփոխման շարժման հեղափոխությունները թույլ են տալիս որոշել էվոլյուցիայի ուղղությունը և, գլխավորը, կանխատեսել դրա հեղափոխ զարգացումը, այսինքն՝ քաղաքակրթության ապագան:

Նամատեքստում՝ վերը շարադրվածը ձեռք է բերում կարևոր նշանակություն պարզաբանելու կնոջ դերը հասարակությունում, կրոնական գիտակցության մեջ, առասպելներում, լեգենդներում և պարմագրույցներում:

Նեդինակի կողմից մշակված են գիտական գործիքակազմ, հասարակության հեղափոխության համար պիտանի, մարդու բնութագրերի ուսումնասիրումը գրաֆիկական դիմանկարների մոդելների օգնությամբ: Կառուցված մոդելների համեմատական վերլուծությունը, որը ստացվել է հարցումների և համակարգչային սիմուլյացիայի մշակմամբ, բազմաթիվ սոցիալական և էթնիկական խմբերում, հաշվի առնելով սեռահասակային առանձնահատկությունները թույլ են տալիս կանխատեսել սոցիալ-փոփոխական

գործընթացների զարգացումը, ներդաշնակել ազգային հարաբերությունները, կանխել կոնֆլիկտները, փոքրագույնի հասցնել աշխարհի կառավարման գինը:

Բովանդակություն
Քաղաքակրթության քարե փարեգրությունը

© ArcaLer

ՅՔԻ՝ ի ննՅ՝ ԱՄ՝ ի ՝ նմ»ն՝ ի - 2010